

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.

COMMENTATIONIS

77.

*Ad locum Furis famosissimum vexatissi-
mumq; in L. Possideri. 3. §. Ex contrario. s. ff. de acquir.
vel amittend. possess.*

1643, 2.

PARTIS POSTE-
RIORIS

MEMBRVM QVARTVM,

DEO OPTIMO MAXIMO AUSPICE

IN CELEBERRIMA REIPUBLICAE ARGEN-
TORATENSIS VNIVERSITATE publici
& solennis exercitij gratiâ propositum

A

GREGORIO BICCIO, BUDISSINO,
U. J. Doctore, ac Pandectarum Professore
ordinario,

RESPONDENTE

JOHANNE-HEINRICO WIELAND
RICHOVILLANO.

Die Mensis Maij hor. à 7. promèrid.
in Auditorio Novo.

ARGENTORATI,
Typis JOHANNIS ANDREÆ

M. DC. XLIII.

COMMENTATIONIS
TARITIS POSTE

IN CELEBRATA
GREGORIO RICCI
U. D. D. S. S. S.

WILLIAM
RICHARDSON

ARGENTORATI
JOHANNIS ANDREAE
M. DC. XLIII.

re
pe
ex
ni
pa
gu
vis
qu
re
lul
ce
scr
Ru
all
ga
mo
m
ten
sta
tur
ren
da
Da
Ev

QUÆSTIO XIII. ET ULTIMA.

Qualemnam vim argumenta à simili deducta in jure obtineant.

Nonimus in priori parte nostra cōmentationis θ. II. & θ. II 6. Ictum Paulum in ultimis verbis hujus §. priorem suam assertionem, quam in pr. §. protulerat, illustrare & roborare notabili hāc similitudine; quòd sicut absurdum est, & ipsa corporum natura non permittit, ut tu stare videaris in eo loco, in quo ego sto, vel in quo ego sedeo tu sedere videaris, ita etiam absurdum sit, & ipsa corporum natura non permittat, ut illius rei possessio, quæ revera & in solidum penes me existit, aliæquè in solidum competat. Cujus adhibitæ similitudinis occasione non abs re fore putamus, si quaestione hāc propositâ paulò penitiùs indagemus, qualemnam vim & fortitudinem argumenta à similibus deprompta in jure nostro obtineāt? Quamvis autem nos non fugiant notissima illa Logicorum axiomata quibus *omne simile claudicare, vel nullum simile quatuor pedibus currere* dicunt, statuuntque argumenta à simili desumpta potiùs ad illustrandum & persuadendum, quàm ad confirmandum convincendumque comparata esse; quomodo etiam Boëtius in topicis scriptum reliquit; *locum à simili persuasionibus aptissimum esse*, & Rudolphus Agricola dixit, *eundem ad explanandum, docendum, & alliciendum potiùs: quàm ad convincendum accommodatum esse*: negare tamen non possumus, argumenta à similibus desumpta, si modò rectè riteque & observatis requisitis infrà proponendis formantur, etiam in jure fortia esse posse, & plerunque probabilitatem tantùm, quandoque probabilitatem & necessitatem conjunctam habere; illud quidem quando vel judex aut advocatus nititur facere assimilationem vel personæ ad personam, vel rei ad rem, vel facti ad factum: Hoc verò quando ab ipsâ lege quorundam assimilatio perficitur: ita distinguente Baldo in comment. ad l. *Datâ operâ. II. mih. col. 5. p. 185. C. qui accusare non possunt, & ex eo Everhard. in loc. top. in loc. à simili. pag. 100. & 101.*

Quod ipsum ut evidentiùs appareat, nonnulla Exempla hujus

A 2

argu-

argumentationis à legislatoribus & interpretibus in utroque jure
adhibita afferenda erunt, satis superque afferentia, non minus in
jure atque alibi verum esse axioma illud, quòd de similibus idem fe-
rendum sit judicium. Ulus est autem hoc argumento Imp. Iustinia-
nus in §. item si adhuc. 10. Inst. de mandat. in quæstione utrum debi-
tores Titij servum dispensatorem suum illis ignorantibus manu-
mittentis, si liberto solvant, liberentur? Pro negativâ facere vide-
batur stricta juris ratio, quia alij solvissent quàm cui solvere de-
buerint; sed affirmativam asserit Imp. à simili, quòd quemadmo-
dum utilitatis causâ receptum est, ut si eo mortuo, qui tibi manda-
verat, tu ignorans eum decessisse executus fueris mandatum, posse
te agere mandati actione, non obstante stricti juris ratione, quòd
mandatum morte mandantis regulariter solvatur, ita & eandem
utilitatis causam admittere, ut si debitores, ignorantes manumis-
sionem servi dispensatoris, eidem solverint, ab ipso domino libe-
rentur. Commendant hoc argumentum nobis in tit. ff. de legib.
Ictus Iulianus in l. Non possunt. 12. ibi: ad similia procedere debet, item
in l. De quibus. 32. pr. ibi: tunc quod proximum & consequens ei est &c.
& Ictus Ulpianus in l. Nam ut ait. 13. ibi: bona occasio est, cetera qua
tendunt ad eandem utilitatem suppleri. Confugit ad illud Paulus no-
ter in l. Hac actio. 4. ff. si quadr. paup. ser. dicat. in quâ actionem, à Le-
ge XII. Tabb. ad damnum à quadrupede datum vindicandum in-
troducendam, ad bipedis pauperiem, coercendam, propter similitudi-
nem & rationis paritatem extendit. Inprimis autem in Jure Cano-
nico à Pontificibus hic argumentandi modus & frequenter usur-
patus, & diligenter inculcatus est, scilicet ab Alexandro III. in cap.
inter ceteras, 4. in fin. ibi: idem in similibus observandum est, X. de re-
scriptis, ab Innocentio III. in cap. inter corporalia. ibi: dubitari non de-
bet quin omnipotens Deus spirituale conjugium, quod est inter Episco-
pum & Ecclesiam, suo tantùm judicio dissolvendum reservaverit, qui
dissolutionem etiam carnalis conjugij, quod est inter virum & femi-
nam, suo tantùm judicio reservaverit &c. X. de Translat. Episc. item
in cap. in causis. 19. ibi: in similibus casibus ceteri teneantur similiter ju-
dicare, X. de sent. & re judic. item in cap. Cum secundum apostolum. 16.
pr. ibi: patet à simili. X. de preb. & dign. ut & in cap. Præterea. 2. ibi:
quod ad instar sorum, qui societatem interpositione fidei contrahunt, &
postea eandem sibi remittunt, hoc possit in patientiâ tolerari. X. de spon-
sal. & matr. à Bonifac. VIII. in cap. Dudum. 14. circa fin. ibi: ad instar
servi calendario prepositi &c. & ibi: & domini, qui peculium, quod pro-
prio servo concessit, statim perimit, cum in eo suam mutaverit volunta-
tem, de prebend. & dign. in 6. & ab aliis sæpius. Erit

Erit autem vis horum argumentorum illustrior, si primò quidem quæ nam sint similia, & quæ sit similitudo explicetur, secundò requisita hujus argumentationis subjiciantur, tertio in quibus juris particulis potissimum locum habeat, ostendatur, & quartò denique præcipue limitationes & restrictiones hujus argumentationis addantur.

Quoad primum sciendum Similia ad locum comparatorum pertinere, & propriè ea esse quorum eadem est qualitas, & vel una, vel plures: Quæcunque enim inter se comparantur, vel ratione quantitatis, vel qualitatis, & vel ejusdem vel diversæ inter se conferuntur. Sin prius, sunt paria & imparia; Sin posterius, sunt similia & dissimilia. Ex quibus sequitur, quòd similia non conveniant in omnibus & per omnia, aliàs enim non similia essent, sed eadem; quæ rectè ita describuntur, ut sint illa quorum eadem est substantia, proindeque nullum simile idem esse possit. Quod etiam docet *cap. Innotuit. 20. X. de elect. & elect. pot. & d. cap. Inter corporalia, 2. X. de transl. Episc.* Possumus itaque similitudinem seu definire, seu describere vel cum Ioh. Andr. ex Boëtio *in topicâ Cic. lib. 4. in Novell. in cap. Non potest. 21. de præbend. & dign. in 6. fol. 92. fac. 2.* quòd sit rerum singularium & differentium eadem comparatio seu qualitas, quem sequitur Panorm. *in cap. Translato. 3. col. 3. pag. 14. fac. 2. X. de Constitut. vel cum Baldo in Comment. sup. l. 1. in pr. ff. de just. & jur. m. pag. 7.* quod sit recta adaptatio quando fit processus ab uno particulari ad aliud particulare, per aliquid quod est commune utriusque, puta per eandem rationem. *fac. l. Non solum. 10. §. similiter. 6. ibi. rectè adaptans omnibus similibus capitulis. ff. de excusatio. & l. His solis. 7. C. de revoc. donat.*

Quoad secundum, ut argumentatio à similibus rectè procedat, sequentia requisita probè observanda veniunt. I. Ut similitudo inter res comparatas in eo puncto intercedat, in quo fit comparatio, licet in aliis quædam dissimilitudo occurrat; Exemplo elegantissimi *in cap. Constitutus. 45. X. de Appellat.* in quo Pontifex Innocentius III. arguit à missione nuntij ad missionem procuratoris, ut quemadmodum potuerunt illi appellantes præfinito tempore mittere duos nuntios, ita potuissent destinare semel tantum unum procuratorem. Nam quamvis inter Nuntios & Procuratores multiplex inveniatur differentia, quia tamen in eâ qualitate, in quâ instituitur collatio, convenientia quædam inter eosdem occurrit, argumentatio meritò subsistit. Item *in cap. Cum dilecta. 4. X. de Confirmat. util. vel inutil.* ubi idem Innocent. III. ab examine testium valetudinariorum

nariorum ante litem contestatam ad perpetuam rei memoriam fieri solito, propter æquitatis similitudinem, ad renovationem privilegiorum in papyro conscriptorum concludit, quamvis in aliis inter ista duo non una notari possit dissimilitudo. Addatur s. laudatus Ioh. Andr. in d. Novell. cap. Nō potest, 21. fol. 92. fac. 2. Quemadmodum porrò in hoc argumentandi genere non requiritur, ut res tota sit rei toti, cum quā confertur, simili; ita hoc argumentum à simili planè non procedit, si in eā qualitate, in quā fit comparatio, aliqua dissimilitudo occurrat. Atque in eo ostendunt Dd. practicam & modum destruendi hoc argumentorum genus, nempe ut ab Advocato probetur in illā qualitate, vel in illo actu, in quo instituitur collatio, intercedere inter res comparatas aliquam dissimilitudinem, quod ipsum accuratè præstitit sæpè citatus Innocentius III. in cap. Per venerabilem. 13. vers. videbatur autem ex eo. X. qui filij sint legitimi: cum enim ibidem Guilielmus vir nobilis montis Pessulani inter alia argumenta, quibus Pontificem ad legitimandum liberos suos persuadere conabatur, uteretur etiam loco à simili, quod Pontifex in Rege Francorum primo, qui reginam dimiserat, & ex aliā postmodum superductā puerum & puellam susceperat, idem fecisset; Pontifex ostensā dissimilitudine in actu separationis nodum istum solvit his verbis: *Verum si veritas diligenter inspicitur, non res similis, sed valde dissimilis invenitur. Nam Rex ipse à Regina per Rhemensem Archiepiscopum Apostolica sedis legatum fuit per sententiā separatus; tu verò uxorem tuam à te temeritate propriā separasti.* Unde & putant Canonistæ interpretes, si appellantes in d. cap. Constitutus. 45. probassent, vel saltem probare potuissent, se nuntios quidem habere potuisse, procuratorem non potuisse, item iter quidem nuntio fuisse tutum, procuratori non item argumentum Pontificis, monstratā dissimilitudine, elusum fuisse, ut videre est apud Panormit. in d. cap. Constitutus, not. 3. p. m. 110. f. 1. Qui de hoc primo requisito multa notabilia habet in d. cap. Trāslato 3. pag. 14. X. de constitution. dicens: *Non sufficit allegare aliquam dissimilitudinem in genere: sed debet esse dissimilitudo in eo, ad quod fit comparatio. Vnde non expedit ut tota res sit alteri rei similis; sed satis est, quod sit similis in eo, ad quod fit comparatio.* Hæc Panormit. II. Requiritur in argumento à simili, ut in se contineat duo extrema habilia, sc. *extremum à quo*, quod debet esse certum, & illi, in cuius gratiam similitudo adducitur, notum; & *extremum ad quod*, quod debet esse dubium, & illi, cui similitudinem proponimus, ignotum, quomodo & Canon Logicus docet, *similia debere esse ei nota cui asferuntur,*

feruntur, alioquin ipsi nihil vel declaratura vel persuasura esse: elegantissimo exemplo in *l. In testamento. 31. ff. de Condit. & demonstr.* in qua Africanus extremum illud dubium, incertum atque ignotum: utrum sc. in casu, in quo testator ita disposuisset, *Stichus & Pamphila liberi sunt, & si in matrimonium coierint heres meus his centum dare damnas esto*; si uterque viveret & Stichus nollet eam uxorem ducere, cum mulier parata esset ei nubere, utrum inquam mulieri legatum debeat? Argumentatione à simili deducta decidit, per aliud extremum certum & satis notum: sc. Si uni ita legatum esset: *Titio, si Seiam uxorem duxerit, heres meus centum dato*; & utroque vivente, ipse quidem nollet eam uxorem ducere, quæ parata esset illi nubere, quod Titius, cujus facta conditio deficit, nihil ex legato consequatur; sin autem ipse paratus esset mulierem, nolentem ei nubere, in uxorem ducere, legatum ei debeat; alio item exemplo in *l. Comparationes. 20. C. de fid. instrum.* in qua Imp. Iustinianus sancit ut comparationes literarum ex illis saltem chirographis & chartulis instituantur, quæ antea dispositione testium probata, adeoque certa, fide digna, atque notiora sunt: quos textus adducit Baldus in *d. l. Datâ operâ. 11. col. 5. p. m. 185. lit. c. C. qui accusare non possunt.* Qui alibi hoc requisitum aliis etiam verbis proponit nempe similitudinem esse sumendam aut à majori, aut certè à pari ratione, non autem à minori. In illo enim extremo, in quo major ratio militat, major etiam certitudo & notitia locum habebit. Vid. ejusd. *Comment. in l. Illud. 19. col. 2. pag. 27. C. de SS. Eccles. & eiusd. additio ad Speculat. in tit. de disput. & allegat. post. princ.*

Quoad tertium quamvis ex jam dictis abundè colligere possimus argumentationem à simili desumptam per totum Iuris latifundium dispersum atque extensum esse, ita ut vix ac ne vix quidem una inveniatur materia, quæ ejusdem argumentationis usum non admittat, animadvertimus tamen in sequentibus potissimum eam frequentiore atque usitatiorē esse. I. In legibus, textus in *l. Non possunt. 12. ff. de ll. si modò in casu illo simili non reperitur dispositio aliqua legis contraria, tunc enim extensionem istam locum non habere docent. Bart. in auth. Quas actiones. col. 3. pag. 28. fac. 2. C. de SS. Eccles. & in l. Non dubium. 5. col. 2. pag. 32. fac. 2. C. de LL. per l. Quod cõstitutum. 21. ff. de milit. testam. & per l. Si verò. 64. §. de viro. 9. ff. solut. matrim. item Bald. in *d. l. Illud. 19. al. 2. lit. L. p. 27. C. de SS. Eccles. & Panormit. in d. cap. Translato, 3. in f. X. de Constitut. II. In statutis. Bart. in *d. l. Non dubium. 5. C. de LL. Bald. in l. 1. C. de Interd. col. 2. pag. 122. ubi exemplis rem illustrat; Ponit enim statutum dicere, quod***

quod quicumque alterum in plateâ percussit, manus amputatione
 puniendus sit, percussisse quem alterum in palatio priorum seu
 dominorum, & huic vi statuti manum amputandam esse. Ponit
 item statutum dicere: Percutientem alterum in gulâ manus am-
 putatione affligendum; hanc pœnam & eum manuram, qui in si-
 nistrâ mamillâ, ceu loco æquè periculoso, alterum vulneraverit.
 III. In consuetudinibus. Textus in l. De quibus. 32. pr. ff. de LL. Bart. in
 d. l. Non dubium, §. ubi supra Angel. in l. Si ei cui. 4. l. ff. de evict. IV. In
 contractibus, nam & in his à similibus ad familia argumentum
 procedit, textus in l. 1. §. si quis servum. 9. & seq. 10. ff. de positi. & cla-
 rior in l. Nominibus. 2. C. de obligat. & act. in quâ Imp. nominibus in
 dotem datis utilem actionem marito concedunt, ad similitudinem
 ejus qui nomen emerit, quamvis nec delegatio præcellerit, nec li-
 tis cõtestatio secuta sit, ad quam l. id notat Bald. in fin. pag. m. 18. V. In
 testamentis, quod docet Ulp. in l. fin. ff. de test. milit. asserens id pri-
 vilegium, quod initio solis militibus datum est, arg. l. 1. pr. l. 2. l. Di-
 vus Traianus. 24. pr. ff. eod. tit. rescriptis principum, dubio procul ob
 eandem necessitatis rationem, ad alios quoque, qui jure militari
 testari non possunt, translatum, si sc. in hostico deprehendantur, &
 illic decedant. VI. In interdictis, notabili exemplo in l. 1. C. de inter-
 dict. in quâ Imp. Alexander interdictum à Pratore in albo propo-
 situm, ne rami arborum vicinis noceant, propter itenditatem ra-
 tionis extendit ad eum casum, quo non rami sed radices arborum
 in vicinâ areâ crescentes fundamentis domus vicinæ periculum
 afferunt. Ad quam l. notat Bald. col. 1. pr. pag. 122. VII. In pœnali-
 bus, seu delictis & pœnis delictorum, quamvis cautum ut consti-
 tutiones pœnales restringantur potius, quàm extendantur l. Inter-
 pretatione. 42. ff. de pœn. Textus elegans in lib. 2. Feud. tit. 24. que
 fuit prima causa benef. amitt. §. item qui dominum. 2. vers. sed quia natu-
 ra: ubi. Iudex solers & discretus & aequitati obsecundare sollicitus cuncta
 subtiliter dispensans, provideat, si qua fuerit antiquioribus causis similis
 vel major, ut proinde sciat, utrum beneficium sit mittendum &c.
 item in cap. Si postquam. 33. de elect. & elect. potest. in. 6. in quo Bonifa-
 cius VIII. bis hoc argumentandi genere utitur, primò quidem dū
 constitutionem Nicolai III. Prædecessoris sui, de pœnis non veni-
 entium ad Curiam Romanam loquentem, ad eos extendit, qui
 quidem veniunt, sed negotio nondum finito ab eâ rursus rece-
 dunt: secundò dū constitutionem restringentem eos, qui circa
 electionem & postulationem in veniendo vel mittendo quid conti-
 mittunt, propter paritatem rationis ad eos extendit, qui circa pro-
 visionem

bonp

visio
 trobi
 tibus
 nis u
 vo. 20
 dem
 quan
 is vid
 rem
 omne
 ius de
 reips
 oblig.
 argu
 & Ev
 sus er
 bio p
 to. 3
 brev
 delib
 per a
 press
 jectu
 opera
 finit
 fin. ff
 xand
 na h
 tur f
 aute
 bus à
 ta so
 Præl
 utili
 pag.
 etia
 dic q
 debe
 habe

visionem in prædictis peccant: ad quod capitulum *glossa* hinc utrobique notat. Immo VIII. etiam in dispositionibus exorbitantibus à jure communi quandoque hujus à simili argumentationis usum locum habere monstrat Imp. Iustinianus in *l. Si quis ser-vo. 20. C. de furt. & serv. corrupt.* asserens, quemadmodum in casu ibidem posito persuasor propter dolam suam furti actione teneatur, quamvis secundum juris regulas furtum non sit commissum, cum is videatur furtum committere, qui contra domini voluntatem rem contrectat, *fac. l. De eo. 63. ff. de don. int. vir. & uxor. item l. Inter omnes. 46. §. rectè. 7. ff. de furt.* ita & servi corrupti actio, propter eiusdem vitium, contra eundem locum habere debeat, quamvis reipsa servus corruptus non sit. *Addatur §. Sed & si credat. 8. Inst. de oblig. quæ ex delict.*

Quoad quartum, plures quidem hinc inde in Iure occurrunt argumentationis à simili limitationes & restrictiones, quomodo & Everhard. in *topic. legal. loco à simil. pag. 101. & seqq.* decem casus enumerat in quibus hoc argumentum non procedat, quos dubio procul desumpsit ex Felino Sandæo in *comment. ad cap. Translato. 3. col. 5. & seqq. pag. m. 13. X. de constit.* nos autem brevitate studiosi præcipuas saltem & usitatiores paucis delibabimus. Et I. quidem fallit, quando contrarium illius, quod per argumentum à simili inferendum est, verbis apertis in Iure expressum & decisum est: quia enim argumentum à simili ex conjecturâ quâdam dependet, secundum doctrinam Bald. in *d. l. Datâ operâ. 11. C. qui accusare non poss. meritò in illis, quæ certa & jure definita sunt, locum non habebit. fac. l. Continuus. 137. §. cum ita. 2. in fin. ff. de verb. oblig.* illustri exemplo in *cap. 1. X. de Solut.* in quo Alexand. III. comparat quidem inter se filium qui se immiscuit paternæ hereditati, & successorem in beneficio, quod, sicut ille teneatur solvere debita patris, ita & hic debita prædecessoris sui; non autem permittit, ut æquiparatio instituatur etiam in illis, in quibus à jure diversum statutum est. Nam filius quidem tenetur, debita solvere indistinctè, sive pro necessitate patris contracta sive non: Prælati autem non aliter, quam si à prædecessore pro Ecclesiæ utilitate debitum contractum sit. Ioh. ab Immola *ad d. cap. col. 2. pag. m. 211.* ubi rationem diversitatis addit. Quam limitationem etiam agnoscit Panorm. in *s. d. cap. Translato. 3. col. ult. pag. 14.* ibi: *dic quod ubi casus similis haberet legem specialem in contrarium, non debeat fieri extensio.* II. Fallit in dispositione odiosâ, si ea adjectam habeat particulam taxativam, quæ ad similes casus nunquam ex-

B

tende-

18
tendetur, exemplo *l. 2. C. de de patrib. qui fil. suos distrax.* ubi Constantiu. Imp. permittit, ut pater propter nimiam paupertatem egestatemque victus causâ filium filiamque sanguinolentos (ita enim legendum, non ut Holoandrina habet *sanguinolentus*) in hoc tantummodò casu vendere possit, quam vendendi potestatem neq; in liberis non sanguinolentis, neque in matre & avo, neq; in aliis causis, quamvis similis necessitas occurrat, locum habere rectè statuemus, auctoritate glossæ *ibidem in vocula vendiderit*: & ipsius Baldi in *Comment. ad d. l. 2. in quest. 1. 2. & 4. pag. 105. fac. 2. Vbi seq. pag. 106.* mentionem innuit III. Fallentia, quòd nimirum hæc argumentatio non obtineat, quando in statuto seu dispositione quâdã caveretur, verba esse intelligenda ad literam & prout jacent; in eo enim casu ad similia non fieri extensionem. Litera enim illud dicit quod legi potest: Illud autem dicitur legi posse, quod oculis perspicui potest, non quæ solo intellectu percipiuntur, secundum *l. i. pr. ff. de his quæ in test. delent.* ubi etiam Dominus Gothofr. in *not. marg.* Eandem limitationem habet Felinus Sandæus in *comment. ad d. cap. Translato. 3. col. 5. in f. m. pag. 13. X. de Constitut.* IV. Fallit in constitutionibus imponentibus pœnam aliquam habito respectu ad privilegium aliquod contra jus commune concessum, licet illi ipsi casus alias essent à jure æquiparati. Sic dispositio in §. 19. *vers. item mixta est actio. Inst. de Action.* quod sc. contra eos, qui relicta SS. Ecclesijs vel aliis venerabilibus locis legati vel fideicommissi nomine dare distulerint, usque dum in iudicium vocarentur, condemnatio in duplum facienda sit; neque ad ea quæ Reip. vel fisco relinquuntur; neque ad ea quæ in redemptionem captivorum legata sunt, extenditur à gloss. *ibid ad vocabulum in iudicium.* Ubi etiam illud monet Iason. & Bald. in *cap. Item qui. 2. vers. predictis modis. lib. 2. Feud. tit. 24.* V. Fallit quando versamur in materiâ privationis, nec enim pœna privationis alicui imponenda est, nisi lex expressè illud dicat. Elegans est textus in *Nov. 2. cap. cum igitur. 3. vers. sin autem non voluerit, ibi: patres si ad secundas veniant nuptias non fraudamus filiorum suorum successione, nec qualibet est lex aliquid tale dicens,* quam ad hoc allegat Bald. in *comment. ad auth. Ex testamento. C. de secund. nupt. col. 3. in f. pag. 156.* citatus sed vitiosè à Felino in *§. dicto cap. Translato* (dicit enim Baldum hoc dicere in *Auth. ex testamento. C. de Collat.*) Idem habet gloss. in *cap. fin. in f. X. de jure patron.* VI. Fallit in ea lege vel statuto quod in se non habeat aliquam rationem nisi quia ita placuit statuenti, quale exemplū ponunt in *l. Prospexit. 12. §. ipsa igitur. 1. & seq. ff. qui & à quib. manū. nec enim*

enim ejusmodi dispositionem ad similia extendendam volunt Bald. in l. *Etsi dotis*. col. i. vers. *Quæro quid in socero* C. de jure det. Ubi exemplum petit. ex l. *Si verò*. 64. §. de viro. 9. ff. *Solut. Matrim.* in quâ Ulpian. dispositionem legis, quâ marito & ejus heredibus iniungitur restitutio rerum à seruo dotali à se manumisso jure patronatus acquiritarum, quæ destituitur ratione aliquâ civili, ad socerum manumittentem & acquirentem non extendit. & Felin. Sand. in loc. s. *laud.* Atque hæc de quæstionibus, ex §. nostro eliciendis, dixisse sufficiant.

AXIOMATVM IVRIS

in textu nostro latentium

SYLLOGE.

Propositâ hæctenus à nobis divinâ ope adjutis, textus nostri Paulini ἐξήγησις, quæ ad Jurisprudentiam *analyticam* pertinere visa est; resolutis etiam atque decisis difficilioribus quæstionibus, ex eodem nascentibus, quæ ad Jurisprudentiam *polemicam* spectârunt; restatut, secundum dispositionem, quam in *priori commentationis parte* θ. 5. fecimus, etiam συλλογὴν Axiomatum seu regularum Juris in eo latentium subijciamus, atque ita quæ nostra mens sit de Jurisprudentiâ, quam vocant, *Brocardicâ*, quæ Regularum Juris collectionem atque explicationem sibi vindicat, in apricum deducamus.

Non placet quidem in præsentiarum curam nostram extendere ad ἀνάλυσιν definitionis *regule*, quam communiter nostri desumunt ex l. i. ff. de reg. jur. ubi Paulus noster scribit, *Regulam esse quæ rem, quæ est, breviter enarrat, non ut ex regulâ jus sumatur; sed ex jure, quod est, fiat regula. Per regulam enim brevem rerum narrationem tradi, & (ut ait Sabinus) quasi causæ conjectionem esse*; quâ curâ ante nos præclarè defuncti sunt qui ex professo de regulis Juris tam Civilis quàm Canonici scripsere, in quorum numero excellunt Dynus Muxellanus, Albericus de Rosate, Philippus Franchus de Perusio, Philippus Decius, Cagnollus, Petrus Revardus, Petrus Faber, Everhardus Bronchorst; quibus addendi Ioh. Ramus in *Enchirid. regular. jur. axiom. 3. pag. 3. Matth. Wesemb. in parat. ff. de reg. jur. n. 1. & 2. Francisc. Duaren. in comment. ad l. Jurisgentium. 7. §. quin immò. 5. ff. de pact. mih. p. 58.* Nec fert animus in ipsam regularum conceptionem penitiùs inquirere, quæ à prudentibus ita perficitur, ut vel causam aliquam generalem proponant, quam in varijs controversiis decidendis secuti sunt legum conditores & interpretes;

B 2

sive

sive eā generalitatē denotēt signo universali; sive indefinito; universali aequipollenti, sive dictionib. multa cōprehendentibus, ut sunt ferè, plerunq;, frequenter, non rarò, & similes: vel certè ipsa etiam singularia, diversis locis in jure occurrentia, propter aliquā similitudinem, quam habent ad invicem, in unum corpus, memoria gratiā, colligunt.

Sufficiat utilitatem eam, quam regulæ, ut in omnibus disciplinis & facultatibus alijs, ita & in Jurisprudentiā habent maximam breviter indicare, eoque ipso studiosos adolescentes ad indefessam earundem collectionem atque annotationem invitare; solet enim utilitas promptissimos invenire procos, & sui sectatores.

Hanc in genere indicavit Gothofredus noster *in not. marg. ad d. l. i. ff. de reg. jur. ad lit. C.* dicens: *hujusmodi regulas magnam utilitatem in omni scientiarum genere adferre.* In specie autem quadruplex in primis est; Nam primò ingenium nostrum amicā suā brevitate valdè delectant; deinde gratissimum memoriæ nostræ subsidium præstant; tandem ad scientiam quamcunque studiosos celerius deducere solent; & denique linguam nostram quā maximè erudiunt, & in eruditis collationibus expeditiorem faciunt. *Per regulas enim & elegantes formulas longè clariùs ac promptiùs mentis conceptum explicamus, idque verissimum esse quotidianā experiētiā edocemur, quod inquit Matth. Gribaldus lib. i. de ratione studend. cap. 7. pag. 47. & seq. Sunt regulæ velut principia, quæ per totum artis corpus, sub unitis animæ, veritatem puto, dominio diffunduntur, & veluti spiritus ad omnes partes florido vitæ balsamo deducuntur & diducuntur, quæ verba usurpat Thom. Sagittar. in præfat. præfixā Inst. Jur. Justiniani, à se in axiomata seu regulas juris resolutis; ubi ad eundem scopum accommodat dictum Scaligeri, qui in comment. in librum 2. Theophrast. de caus. plantar. cap. i. fol. 107. scripsit, principiorum aggregationibus atque constitutionibus & disputandum & procedendum esse ad conclusiones, ut & dictum Aristotelis, qui lib. 6. Ethic. ad Nicomach. tract. 2. cap. 5. mih. pag. 199. fac. 2. testatur, suum sapientem non solum, quæ ex principijs sunt, cognoscere: sed etiam in ipsis principijs verum tenere.*

Quamvis autem nos non fugiat in accuratā regularum Juris annotatione differentiam aliquam constituendam esse inter generales, quæ per omnes, aut certè plures Juris materias diffunduntur, & inter speciales, quæ uni saltem materiæ peculiare sunt, quomodo & antecessor noster Mejerus *in C. I. A. tit. de R. I. pag. 1964.* studiosos monet, ut in peculiarem istum librum, quem ad colligendas regulas, quæ per universum jus dispersæ occurrunt, conficien-

dum suadet, eas tantummodo consignent, quæ pluribus applicari possunt; speciales autem & certæ alicui parti aut materie proprias non inferant, sed potius in suum quemque locum conijciant: nos tamen axiomata in hoc paragrapho latentia sine discrimine generalitatis vel specialitatis recensere, distinctionem illam separationemque, quæ facilius est, privatæ studioforum industriae relinquentes.

Συμμοῦν autem hæc est.

1. Contraria juxta se ponenda sunt.
2. Plures eandem rem in solidum possidere non possunt.
3. Eandem rem non ex unâ duntaxat causâ possidere possumus.
4. Eandem rem ex plurimis causis possidere possumus.
5. Dominium nisi ex unâ causâ nobis contingere non potest.
6. Quæ contra naturam sunt in iure vera esse non possunt.
7. Quæ contra naturam sunt, fictione juris introduci non possunt.
8. Contra naturam est, ut, cum ego aliquid teneam, tu quoque id teneas.
9. Contra naturam est, ut, cum ego aliquid teneam, tu quoque id tenere videaris.
10. In precario utrumque, & eum qui dederit, & eum qui acceperit, possidere, erroneum est.
11. Existimantes eandem rem alium justè, alium injustè possidere posse, errant.
12. Auctoritas auctoritati rectè opponitur.
13. Reprehendendi sunt qui existimant, alium justè, alium injustè possidere posse, & tamen negant, duos injustè, vel duos justè possidere posse.
14. In decidendis controversiis, circa materiam possessionis ortis, ad summam possessionis respiciendum est.
15. In summâ possessionis non multum interest justè quis, an injustè possideat.
16. Sententia verior, & firmioribus subnixâ rationibus, merito alij præfertur.
17. In quo loco ego sto, alius stare non potest.
18. In quo loco ego sto, alius stare videri non potest.
19. In quo loco ego sedeo, alius sedere non potest.
20. In quo loco ego sedeo, alius sedere videri non potest.
21. Eadem possessio apud duos esse non potest.
22. De similibus idem esto judicium.
23. Sicuti tu stare non potes in eo loco, in quo ego sto, ita eadem possessio apud duos esse non potest.

24. Sicuti tu sedere non potes in eo loco, in quo ego sedeo, ita non potest eadem possessio apud duos esse.

Atque ita labore eo, qui circa Paulinum textum explicandum ex lege quam ipsi diximus, nobis incubuit, omnino defuncti sumus; Sed quia non abs re esse videtur documento aliquo studiosius ostendere, quomodo in *Iurisprudentiâ Brocardicâ* se gerere, collectaque privatâ sedulitate Iuris axiomata pertractare atque enucleare debeant, placet coronidis loco uno alteroque exemplo illis præludere, ex suprâ positâ sylloge quartum & quintum, (utpote quæ in superioribus justam interpretationem sortitæ non sunt, quam tamen reliqua omnia, pro ingenij nostri modulo, acceperunt) seligere, & illorum tractationem breviter subicere.

Constabit autem ea. 1. Fundamentorû indicatione, 2. Genuini sensus redditione. 3. Exemplorû illustratione. 4. Rationum assignatione. 5. Ampliationum additione. 6. Restrictionum subjectione. 7. Contrariorum remotione. & 8. denique usus demonstratione.

AXIOMA QVARTVM.

*Eandem rem ex plurimis causis possidere
possimus.*

1. Fundamentum hujus axiomatis, id est loca juris, in quibus illud continetur atque à prudentiæ nostræ magistris usurpatur, occurrunt in nostrâ l. 3. §. 4. ff. de A. vel A. P. ibi, *ex plurimis causis possidere eandem rem possimus ut quidam putant*, item in l. 1. in pr. ff. Pro suo, in quâ dicit Paulus, *pro suo possessionem* (generalem sc. vid. C. I. A. lib. 41. tit. ult. §. 3. in speciali enim secus esset; ut monet Ias. in comment. ad d. l. 3. §. 4. col. 8. pag. 74.) *talem esse, cum dominium nobis acquiri putamus; & ex eâ causa possidemus ex quâ acquiritur, & præterea pro suo.* Adducitur etiam à nonnullis, pro asserendo hoc axioma, §. Genera. 21. dict. l. 3. ff. de A. vel A. P; Sed ibidem non dicitur, eum qui pro emptore vel pro donato, vel pro legato, vel pro dote, vel pro herede, vel pro noxæ dedito possideat, etiam pro suo possidere, immò subjecta exempla suadent, possessionem pro suo specialem, quæ cum aliis titulis concurrere non potest, ibidem intelligendam esse. Quemadmodum & difficulter illud elicietur ex l. Heredes. 25. §. 7. ff. fam. etc. quod tamen facere videmus D. Gothofredû qui in *notis marginalibus* ad d. §. 4. l. 3. hunc locum tâquam parallelum citat: quia enim ibidem à Paulo dicitur, *id, quod coheres pro emptore, vel pro donato possidet, in iudicium familia eriscunda non venire, facile possimus conjecturam capere, id non de rebus à coherede*

herede titulo universalis pro herede possessis (tales enim in iudicio fam. eriscunda venire minus rectè negaretur) sed de illis potius accipiendum, quas titulo singulari, & non q. heres possidet; in quibus pluralitas causarum possidendi nulla.

2. Ut genuinum huius axiomatis sensum eo facilius assequamur, præmittendum per causas hinc nihil aliud intelligendum esse quam titulum, qui necessarius ad justam possessionem requiritur, quomodo etiam usurpatur in l. Nunquam. 31. pr. ff. de Acq. rer. dom. ibi: Si venditio aut alia justa causa præcesserit. facit l. Cum res. 4. C. de contr. Empt. in quâ causa donationis & venditionis vocantur tituli possessionis. Quarum causarum nonnullæ à compositoribus juris post titulum de usurp. & usucap. peculiaribus rubricis recensentur; à nobis autem pleræque enumeratæ sunt, in d. part. 1. comment. huius nostra, th. 76. Docet itaque Ictus hanc regulam, quod quamvis dominium unius & ejusdem rei corporalis nobis non possit contingere, nisi ex uno titulo, ex unâ causâ, suâ naturâ aptâ ad transferendum dominium; tamen rem aliter se habere in possessione; in eâ enim jus nostrum concedere, ut unam atque eandem rem corporalem, non ex unâ saltem: sed ex plurimis causis possidere possimus. Ut ita possessio accedat ad naturam obligationum, in quibus contingit, ut eadem res sæpius nobis debeatur. l. Et eandem. 14. §. Actiones. 2. ff. de Excepto. rei judic.

3. Et quia exemplis res redditur illustrior placuit Ictis etiam huic regulæ nonnulla subicere, videamus ea quibus Paulus noster utitur in d. §. 4. l. 3. Dicit primò eum, qui usuceperit & pro emptore & pro suo possidere. Si enim ego emerim rem aliquam traditamque à venditore acceperim, causâ possessionis meæ emptio est, titulusq; pro emptore mihi inde suboritur. Cum quo conjungitur titulus pro suo, non tantum post impletam usucapionem (certum enim est, rem, quam usucepi, me possidere ut meam) sed etiam ante, ut apertè dicit Ulp. Ictus in l. i. §. 1. ff. pro suo, ibi: incipio & ante usucapionem pro meo possidere. Quarum causarum conjunctionem etiam idem Ulpianus asserit, in d. l. i. pr. ff. pro suo, ibi: ex causâ emptio- nis & pro emptore & pro suo possideo. Dicit deinde, sic & si ei, qui pro Emptore possidebat, heres sim, eandem rem & pro emptore & pro herede possideo. Si enim is, cui ego heres extiti, emerit rem, possidebat eam pro Emptore, & ego, qui illius heres extiti, id quod ille emit, ex eâdem causâ possideo. Cui accedit & alia causa hereditaria, possideo enim illam rem tanquam heres, quæ possessionis pro herede causa tam certa est, ut si fortè defunctus eam tanquam rem emptam non

38
non possedisset, si tamen ego eam reperissem in bonis eius, putans hereditariam esse, quæ talis non esset (exemplo §. *sed tamen*. 4. I. de *Usuc. & long. temp. prescr. & l. Potest* 36. pr. ff. eod.) rectè & justè eam possiderem. Plura exempla habet Ulpian. in *d. l. i. pr. ff. pro suo*, in rebus nobis donatis & legatis, quas non tantùm pro donato & legato; sed & pro suo possidemus.

4. In assignatione rationis hujus nostri axiomatis interpretes Juris variâsse deprehendimus. Donellus enim *libr. 5. cap. 16. & ibidem* ejus enucleator Hilligerus *lit. D.* rationem collocât in eo, quod possidere facti sit, & toties possidere incipere videamur, quotiens naturalem possessionem nanciscimur, allegantes *l. 3. §. Nerva* 13. ff. de *A. vel A. P.* Nihil autem impedire, quò minùs ut plura sunt facta, pluresve velut possessiones temporibus discretæ, ita in singulis ex novâ causâ possideamus, ut loquitur Everh. Bronchorst. *ἐναρπνογαγών centur. 3. assert. 94.* Sed vix est ut assignatæ rationis aliquod præsidium ex *d. §. 13.* de sumi possit: agitur enim ibi de rebus mobilibus, & quaritur quàm diu illarum possessio retineatur? Ad quam quæstionem ita respondetur, ut quatenus sub custodia nostrâ sint, id est, quatenus, si velimus, naturalem possessionem nancisci possimus, hæctenus possideri; apprehensâ autem naturali possessione rei mobilis, cujus possessionem jam antea acquisivimus, & solo animo retinuimus, non apprehendimus eam ex novâ aliquâ causâ, seu titulo; sed ex eo, ex quo primitus eam possessionem nacti sumus. Giphani *in comment. ad nostram l. 3. §. 4. n. 46. & seq.* hæc rationem reddit; Quòd possessio non tam rem ipsam afficiat, sed magis pendeat ex personâ, dicit argumento esse, quòd propter possessiones dentur interdicta, quæ sint actiones personales; Et quia possessio sit detentio corporis ac animi, hinc non acquiratur nisi veræ personæ, cum dominium etiam quaratur furioso, infanti, invitis; Quare cum non rem ipsam afficiat, sed sit detentio personalis, persona autem nunc hunc nunc illum titulum cogitare possit, hinc factum ut & pluribus ex causis possessio alicui obvenire possit. In quâ ratione plura desiderari possent, quæ tamen singulariter persequi nostri non est instituti. Videatur de interdictis, quatenus ea in *l. 1. §. 3. ff. de interdictis* dicantur personalia, ut & an ad actiones in rem vel in personam referri debeant? C. I. A. *lib. 47. tit. 3. th. 50.* ubi post allegatum Wesemb. *in parat. ibid. n. 7.* & Vultei, *in Comment. Inst. ibid. n. 45.* etiam citat Petr. Frid. Mindan. *ad dict. tit. cap. 7. n. 42. & seqq.* Cui quædam interdicta sunt realia, quædam personalia, quatenus nimirum factum & q. ma-

lesicium

leficium aliquod persequuntur, vel quatenus rei alicujus possessi-
 onem. Franciscus Duaren. autem *in comment. ad tit. de acquir. vel a-*
mitt. poss. ad l. 3. §. 4. mih. pag. 637. col. 2. rationem hujus axiomatis in
 utilitate ponit. Dicit enim animadvertendum esse jura constitui
 ad utilitatem hominum. *fac. l. Penult. ff. de jus. & jur. ibi: in quaque*
civitate utile est. Utilitatem autem visam esse hoc requirere in pos-
 sessione, ut ex pluribus causis possit res possideri, & possidendo fa-
 cile possit perveniri ad acquisitionem dominij, ut si fortè ex unâ
 causâ interrumpatur possessio, ex aliâ nihilominus possimus usu-
 capere. Cùm enim quærat de acquisitione dominij rerum ali-
 quarum per usucapionem, non tantùm inspiciamus an quis possi-
 deat; sed inspiciamus etiam quàm justam & probabilem possiden-
 di causam habeat, & sanè justius possidere & facilius acquirere do-
 minium usucapione eum, qui pluribus titulis utitur & qui pluri-
 bus ex causis possidet; atque ita tot titulis possessionem suam con-
 firmando prudenter sibi cavet & prospicit, ut quicquid evenerit
 res sibi acquiratur.

5. Ampliatur hæc regula I. ut non tantùm locum habeat in
 concursu titulorum generalium & specialium, quemadmodum
 nonnulli putant axioma hoc tùm demum procedere, cùm unus ti-
 tulus est generalis, alter specialis, qui opinionis suæ aliquod fun-
 damentum quærent in exemplis à nobis s. n. 3. adductis, ex *l. nostra*
3. §. 4. & l. 1. pr. ff. pro suo. Sive enim dicamus concurrere titulum
 pro emptore cum titulo pro suo, vel titulum pro emptore cum ti-
 tulo pro herede, vel titulum pro donato vel legato cum titulo pro
 suo, semper concurrat titulus specialis cum generali. Nam tituli
 pro emptore, pro donato, pro legato speciales sunt: pro suo autè,
 & pro herede generales, ut quo ad priorem probat *C. I. A. lib. 41.*
tit. ult. §. 3. quoad posteriorem autem *l. 1. pr. ff. de rei vind.* ibi: *post*
actiones quæ de universitate propositæ sunt. Sed etiam in concursu
 duorum vel plurium titulorum specialium. Quod ipsum non mo-
 dò exigit generalitas hujus axiomatis, quo Paulus in genere dicit,
 nos eandem rem ex plurimis causis possidere posse, ac proinde no-
 strum non sit inter titulos generales & speciales distinguere, cùm
 ille non distinguat. *fac. l. De pretio. 8. ff. de Publ. in rem act.* sed et-
 jam ostendit exemplū *l. Cum res. 4. C. de Contrah. Empt.* in quâ men-
 tio fit tituli donationis & venditionis, quos speciales esse jam su-
 præ monuimus: & quamvis ibidem Impp. negent duplicari titu-
 lum possessionis, illud tamen contingit non propter inhabilitatē
 titulorum, sed propter aliam causam, ut *infr. in n. 7.* dicetur. Neq;
 C genera-

generalitati obstant exempla à ICtis usurpata, cum exemplis regulam non restringi jam omnibus innotuit ex *l. Regula. 9. §. si quis jus. §. ibi: licet municipum mentio in hac epistola fiat, tamen & in qualibet personâ idem observabitur. ff. de jur. & fact. ignorantia.*

Ampliatur II. ut usum habeat non solum in concursu titularum diversorum, V.G. Si concurrat titulus pro emptore cum titulo pro suo, pro herede, vel pro donato &c. de quibus in *antecedente ampliatione* dictum: sed etiam in concursu titularum ejusdem speciei, V.G. si titulus pro emptore concurrat cum titulo pro emptore: quale exemplum elicere possumus ex *l. Pro emptore. 2. §. fin. ff. pro empt.* ubi is qui alienam rem emit, atque ita pro emptore possidet, vero domino supervenienti, & rem petenti litis æstimationem præstat, quæ similis est emptioni, *l. Litis. 3. ff. eod. tit.* atque ita de novo incipit pro emptore possidere, ratione *l. 1. ff. eod. tit.*

Ampliatur III. ut obtineat non tantum si diversa sunt tempora illarum causarum, v. g. si post acquisitam ex unâ causâ possessionem alia quoque accedat causa, ex quâ possessionem nancisci possemus, si non possideremus, ut loquitur C. l. A. dict. *lib. 42. tit. 2. §. 21. n. 1.* sed etiam si causæ illæ concurrant in idem tempus, id quod contingit in secundo exemplo à Paulo in *d. §. 4. l. nostra. 3. adhibito*, in eo, qui heres existit illi, qui pro emptore possidebat; nam eo temporis momento quo nanciscitur possessionem rerum hereditariarum, rem illam à defuncto emptam, & pro emptore & pro herede possidet, nec dici potest unam ex iisdem causis prioritate temporis aliam præcessisse.

Ampliatur IV. ut procedat non modò in causis possessionum ex quibus nondum completa est usucapio; verum etiam in causis ex quibus eadem usucapio jam completa & absoluta est. De quâ ampliatione cum quâdam q. hæsitatione mentem suam aperit Ulpianus in *l. 1. §. 1. ff. pro suo*, in quæstione, si res mihi ex justâ causâ, puta emptionis, tradita sit, & usucapiam, an post usucapionem completam ex causâ emptionis possidere desinam; dicit de eâ dubitari, & tamen Mauritianum existimasse non desinere: sed clarioribus verbis asseritur à Paulo nostro in *d. §. 4. l. 3.* dicente: *eum qui usuceperit & pro emptore & pro suo possidere.* Non quidem nos latet verbo præteriti temporis, usuceperit, à nonnullis affingi sensum futuri, & explicari pro eo, qui usucapere inchoaverit, ut à Dyno, à Bartolo, à Dn. Gothofredo in *not. marg. ibid.* Sed alij fortius & verius pro verbi proprietate & significatione quotidianâ & usitatâ pugnarunt, statueruntque etiam eum qui usucapionem imple-

vit, &

vit. & pro emptore & pro suo possidere, ut videre est apud Iason. in comment. ad d. §. 4. col. 1. pag. m. 72. qui Bartoli expositionem violationem literæ vocat, & apud Duaren. in comment. ad d. §. 4. m. pag. 638. col. 1. ubi simul respondet ad objectionem, à defectu utilitatis (in quâ causam illius cumulationis titulorum posuit) desumptam, quâ contradicentes dicunt, nullam esse utilitatem, ut completâ usufruptione adhuc ex aliâ causâ possideamus; Replicat enim, quia id semel constitutum fuit, sine evidente causâ illud non esse mutandum. fac. l. in rebus. 2. ff. de const. Princip.

Ampliatur V. ut vera sit regula non tantum in eo, qui sibi possidet, de quo casu omnia exempla superius adducta loquuntur, sed etiam in eo, qui suâ detentione alterius possessioni præstat ministerium, exemplo notabili in l. Si quis ante. 10. §. idem Pomponius. 1. ff. de A. vel A. P. in eo qui conduxit prædium, & rogavit precario, non quidem ut possideret, sed ut in possessione esset. hunc enim prædium istud locatori & precario concedenti ex duabus causis ex conducto & ex precario possidere dicendum esse, quod etiam approbat C. I. A. dict. loc. 21. n. 1.

6. Restringitur hæc regula, ita ut ex pluribus causis non possideamus. I. Si concurrant tituli quorum unus aptus est ad possessionem transferendam, alter non, quos Ioh. ab Immola in lectur. ad d. §. 4. col. 1. p. m. 57. vocat contrarios, eo enim casu saltem possidemus ex unâ causâ, & eo quidem titulo, qui possessionem transtulit; Exemplum occurrit in d. l. 10. pr. ff. de A. vel A. P. in eo qui ante conduxit, & postea precario rogavit (sc. ut possideret, idque arg. §. 1. seq.) quem Ictus à conductione discessisse dicit. Quia enim conductio non solet transferre possessionem in colonum vel inquilinum, facit l. Certè. 6. §. is qui rogavit. 2. ff. de precario. precarium autem, in eo casu, quo quis precibus addidit, ut possideret, soleat transferre possessionem, facit l. 4. §. meminisse. 1. C. l. 15. §. 3. ff. de precar. idèd isti tituli concurrere non possunt, ita ut conductor rem conductam sibi quidem pro precario, locatori autem pro conducto possideat. Add. C. I. A. d. 21. n. 1. & Everh. Bronchorst. d. centur. 3. assert. 94.

II. Si concurrerent causæ utiles & inutiles, tunc enim rem illam non ex pluribus, sed unâ, saltem, eâque utili possidere diceremur: Exemplo l. Cum res. 4. C. de Contr. Empt. uti in seq. n. 7. pluribus indicabitur: Atque hanc limitationem etiam agnoscit Immola in d. lectu. §. 4. l. nostra. 3. col. 1. p. 57.

7. Obstare autem videntur regulæ nostræ. I. quidem & præcipue modo d. l. 4. C. de Contr. Empt. in quâ Luciano à quâdam donatrice

omnia bona donata & tradita erant, quæ deinde ab herede donatricis eidem distracta sunt, ita ut titulos pro donato & pro emptore concurrere dicendum esset, sed rescribunt Impp. eidem titulum possessionis duplicari non potuisse. Glossa existimat possessionem ibidem significare dominium, ita ut titulus dominij Luciano duplicari non possit, quæ etiam varios invenit sui approbatores, Accursium sc. ad d. l. 4. Petr. Fabr. in l. Non ut ex pluribus. 159. ff. de reg. jur. Giphani. ad nostram. l. 3. §. 4. n. 49. Hilliger. in Donell. enucl. d. l. 5. cap. 16. in not. lit. B. Duaren. in comment. ad §. 4. nostræ. l. 3. p. 638. col. 2. qui vult ex verbis rescripti apparere Impp. ibidem consultos fuisse de acquisitione dominij propter possessionem, Bronchorst in d. assert. 94. centur. 3. object. 2. & denique Dn. Gothofr. in not. marg. ad alleg. l. 4. ad vocabulum possessionis. Sed nihil prohibet quod minus vocabulum possessionis ibidem propriè sumatur, & causa, cur Luciano titulus possessionis non duplicetur, ponatur in eo, quod ille ex causâ emptionis planè non: sed saltem ex causâ donationis possideat, cum bonis sibi donatis & traditis, adeoque eorum dominio adeptus, emptio rei suæ atque propriæ locum habere non potuit. Quam explicationem habet Ioh. Borcholten, in 2. disp. de acquir. vel am. poss. prop. 15. arg. 1. & ult.

II. l. Pro emptore. 2. §. fin. ff. pro empt. in quâ Paulus noster dicit, si rem alienam emerò, & cum usucaperem, eandem rem dominus à me petierit, non quidem interpellari usucapionem meam litis contestatione: sed tamen si litis æstimationem sufferre maluerim, ex sententiâ Iuliani, causam possessionis mutari mihi, qui litis æstimationem sustulerim; idemque esse, id est ut causa possessionis mutetur, si dominus ei, qui rem emisset à non domino, donasset: sequitur ergò quod causâ possessionis mutatâ, non ex utràque, sed posteriori saltem possessio procedat. Sed benè res se habet, si dicamus Ictum ibidem non de causâ possessionis simpliciter, sed respectu & intuitu usucapionis agere, atque hoc velle, quod isti emptori, qui litis æstimationem sustulit, aut cui res à Domino donata est (proindeque reverà dominus factus est) non opus sit pristina causa possessionis ad implendam usucapionem, ita ut possideat quidem ex veteri causa, sed ea nõ profit ei ad usucapionem, cum id quod jam ipsius sit, ab eo usucapi, l. Sequitur. 4. §. lana. 19. ff. de Usurpat. & Usucap. atque ita ipsius dominio amplius adijci non possit, fac. l. 3. ff. eod. t. quam legis illius resolutionem approbant Duar. d. loc. p. 638. col. 2. & Ioh. Borch. d. disp. 2. §. 15. arg. penult.

8. Ut etiam usum hujus axiomatis breviter indicemus, si in facto

facto contingat, ut is qui unam & eandem rem ex pluribus causis, V. G. pro donato, & pro emptore possideat, interdictum aliquod seu iudicium possessorium instituat, allegando unam tantum causam donationis videlicet, in cuius probatione deficiat, atq; ita vincatur, eum enim non prohiberi, eodem interdicto sibi defendere possessionem ex alijs causis, & descendere ad probationem tituli emptionis, non obstante rei iudicatae exceptione, esse enim rem aliam in iudicium deductam. Quem usum monstrant Donell. & ejusdem enucleator Hillig. *dict. lib. 5. cap. 16. in fin.* Borcholt. *in d. disput. 2. §. 15. arg. 3. in fin.* Everh. Bronchorst. *d. centur. 3. assert. 94. p. 194.* & s̄ nos ipsi indicavimus *in quest. 3. n. 2. hujus comment.*

AXIOMA QUINTVM.

Dominium nisi ex unâ causâ nobis contingere non potest.

1. Fundamentum hujus axiomatis, præter nostrum textum *junct. §. antec. 4.* hinc inde in voluminibus Institutionū, Pandectarum & Codicis occurrit, ut videre est ex §. *sed si rem. 10.* ibi: *quod proprium est ipsius, amplius ejus fieri non potest.* I. *de legat. §. sic itaq. 14.* ibi: *nec res, quæ jam actoris est, magis ejus fieri potest.* I. *de action. l. Et an eadem. 14. §. actiones. 2.* ibi: *neq; enim amplius quam semel res mea esse potest.* ff. *de except. rei jud. l. Non ut ex. 159.* ibi: *non ex pluribus causis idem possit nostrum esse.* ff. *de R. I. l. 13.* ibi: *proprias tuas res legari vel fideicomitti tibi non potuisse certum est.* C. *de legat. Adducunt etiam alij l. Cum res. 4. C. de Contrah. Empt.* quod eatenus procedit, quatenus voculam possessionis dicamus denotare dominium seu proprietatem.

2. Verus hujus axiomatis sensus hic est; Quamvis in jure proditæ sint variæ causæ, varijque tituli apti ad dominium querendum, quæque traditionem in primis præcedere solent, ne ea nuda sit, sed dominium transferre possit, secundum l. *Nunquam. 31. ff. de A. R. D.* quales sunt, emptionis, donationis, legati, dotis, rei iudicatae, solutionis, noxæ deditiois, adjudicationis in judicijs divorsijs, permutationis &c. qui à nobis recensiti *in part. 1. nostra. Comment. §. 76.* Quamvis etiam circa dominium alicujus rei acquirendum plures fortè concurrant, non tamen dominium nobis ex omnibus istis obvenit; sed ratione effectus ipsius acquisitionis una saltem operetur, dominiumque nobis realiter conferat atque adjiciat.

3. Ut autem exemplis nonnullis rem reddamus faciliorem,

C 3

poni-

18
ponimus I. casum eum, qui in *§ d.l. 4. C. de Contr. Empt.* continetur; si enim quidam à Luciano percontatus fuisset ex quam causa sibi dominium rerum donatarum & postea emptarum fuisset acquisitum, ratione modi acquirendi quidem nominasset traditionem, quæ ne nuda esset, opus haberet titulo aliquo, sive causa; quæ ipse non simul in donatione & emptione collocare potuisset, sed saltem allegaturus unicè esset titulum donationis. Si verò in facto contigisset, quod ex donatione ea dominium ad se, quacunq; causa impediente, non translatum fuisse demonstratur, tunc demum, omisso titulo donationis, unicam istam emptionis causam laudasset; Quod innuunt Impp. illis legis verbis *in medio*, ibi: *At tunc demum tibi profuit* (scilicet titulus emptionis) *si ex donatione te non fuisse dominium demonstratur.* Ponimus II. casum ex *d.l. 2. §. f. ff. pro empt.* in eo, qui rem alienam emit à non domino postea sibi à vero domino donatam. Hic enim ex solo quidem traditionis modo dominium acquirit, verum non præcedentibus duabus causis conjunctim, sed unico donationis titulo, quæ facit ne ista traditio sit nuda & ad transferendum dominium inepta.

4. Circa rationem assignandam itidem interpretes variare solent, ut in superiore axioma. Nam Donellus & ejus enucleator Hillig. *d. lib. 5. c. 16. lit. D.* rationem differentiarum in eo collocant, quod dominium, undecunque sit, sit unum; Quam rationem etiam approbat Bronchorst *d. cent. 3. assert. 94.* addens quod semel meum est amplius meum fieri non posse, quod ipsum, ut veram hujus axiomatis rationem adducit C. I. A. *lib. 4. tit. 1. §. 8. n. 1.* Cui proxima est ea ratio quam reddit Giphanius *in nostra l. 3. §. 4. n. 46. & seq.* statuens hanc inter dominium & possessionem differentiam: quod dominium sit jus plenissimè rem afficiens, cum possessio magis pendeat ex persona, quæ nunc hunc nunc illum titulum cogitare possit. Franciscus Duarenus *in d. Comment. ad h. l. nostra. 3. §. 4.* rationem in defectu utilitatis ponit, dicit enim *pag. 637. col. 2. f.* idem, quod antea de possessione dixerat, (sc. quod utilitas visa sit requirere, ut ex pluribus causis possit res possideri, & possidendo facilius perveniri ad acquisitionem dominij) de dominio dici non posse, sufficere enim me ex unâ causâ dominum esse factum, cum nihil amplius & majus requirere possim: Addit porro *ibidem*, differre hæc in re possessionem & dominium, veluti cursum & metam in stadio; eum enim, qui possidet, cupere dominium acquirere: postquam dominium acquisitum est, nihil amplius posse desiderare: & *pag. seq. 639. col. 1.* hoc ipsum repetit scribens; domini-
um no-

um nostrum esse ex pluribus causis, nullam utilitatem af-
ferre.

5. Axioma hoc ampliari potest, ut procedat. I. Non tantum
in concursu tituli universalis & singularis, quo modo is, qui ex cau-
sa hereditatis dominium acquisivit, dicere non potest, etiam si for-
te rem emat, ex titulo emptionis sibi dominium obtigisse: sed &
in concursu duorum titulorum singularium, quomodo ille qui ex
causa donationis acquisivit, causam emptionis postea accedentis
obtendere non potest: ut & duorum titulorum universalium,
quomodo is qui titulo hereditatis dominium adeptus est, simul
titulum bonorum possessionis allegare non posset. II. Non solum
in concursu causa juris gentium cum causa juris civilis, veluti si
concurrere dicatur causa dotis cum causa emptionis; verum et-
iam si circa dominium ejusdem rei acquirendum concurrere di-
cantur duae vel plures causa juris gentium, v. g. causa emptionis
cum causa derelicti; aut duae vel plures causa Juris Civilis, ut cau-
sa dotis & legati. III. Non modò in causis diversi temporis, quòd
apud omnes juris interpretes in confesso est, veluti si rem à nò Do-
mino emptam legitimo tempore possedi & usucepi, modus acqui-
rendi domini usucapio est, causa emptio, titulus pro emptore; Er-
gò quamvis finita usucapione & acquisito dominio, eadem res ab
eo, qui quondam dominus erat, mihi donetur, non tamen ad causam
& titulum emptionis novum quid accedit, ut res dicatur mea esse
& ex causa emptionis, & ex causa donationis: sed reverà domini-
um mihi ex unica emptionis causa obtigit: Verum etiam in cau-
sis in idem tempus concurrentibus; v. g. ut exemplum *ex nostra*
l. 3. §. 4. sumamus, heres illius, qui rem aliquam pro emptore possi-
debat, eodem quidem temporis momento incipit pro herede & pro
emptore possidere, non tamen ex utraque causa dominium ipsi
continget, sed una tantum ex illis preferenda erit; quam ampli-
ationem habet Duaren. *ibid. pag. 640. col. 1.* plerisque juris interpre-
tatibus communiter dissentientibus, ut in subsequentibus audie-
mus.

6. Limitandum enim nonnulli putant hoc axioma I. in cau-
sis in idem tempus concurrentibus, ut videre est apud Bartolum
in d. §. 4. nostra l. 3. col. 1. m. pag. 82. qui glossam secutus summam
§. hanc constituit: *possessio potest haberi ex pluribus causis, non con-*
trarijs, sed diversis & se invicem compatientibus; dominium verò non
potest haberi ex pluribus causis in diversum tempus acquisitionis concu-
rentibus, utraque causa remanente, quem sequuntur Iason in lect. ad
d. §.

tur;
uusa
ac-
tio-
quã
sed
cto
au-
am,
daf-
unc
non
pro
ero
do-
on-
o sit
iare
lea-
ant,
et-
mel
hu-
pro-
s. &
am:
ma-
ogi-
3. §.
2. f.
a sit
ndo
non
cum
dif-
tam
ere:
era-
ini-
no-

88
d. §. 4. col. 1. pag. 72. Alexand. consil. 68. col. 2. volum. 5. Ioh. ab Imola ad
d. §. 4. col. 1. pag. 57. ubi scribit: dixi in idem tempus acquisitionis non
concurrentibus, quia alias secus, allegando. l. In numerationibus. 44. ff. de
solut. in qua l. quoniam i. Ctus varijs exemplis ostendere nititur,
ex una numeratione plures obligationes nonnunquam tolli, ideo
hinc efficiunt, nonnunquam dominium acquiri creditori ex
pluribus causis: Si enim ex pluribus causis solvatur res, eadem ra-
tione ex pluribus causis dominium rei solute creditori acquireretur:
Sed limitationem istam erroneam esse, præter illa, quæ supra ad-
duximus, ex eo apparet, quòd in exemplis d. l. 44. non plures cau-
sæ concurrant, sed una tantum nempe solutionis causa, atque ita
titulus pro soluto, de quo peculiaris rubrica reperitur in vulgata
& Holoandrina editione, ut & in nostro exemplari manuscripto
Reuchliniano, post tit. de Usurp. & Usucap. quæ tamen in Florentina
non extat, quamvis in l. 46. & 48. ejusdem tituli pro soluto mentio
fiat.

II. In eo casu, quo prima acquisitio dubia, vel secunda pleni-
or sit, quam restrictionem fovere Tiber. Decian. vol. 2. resp. 13. n. 1. te-
statur Philipp. Matth. de reg. jur. ad d. l. 159. n. 12. Nam ut rectè jam
laudatus Matth. ibidem docet, acquirendi dominij causæ omninò
tales non sunt, ut altera alterâ plenior esse possit, nec dominium
acquisitum dici potest ante, quàm certò constiterit de causa, ex qua
illud acquisitum est; quam responsionem etiam suam facit C. I. A.
d. lib. 41. tit. 1. §. 8. n. 1.

III. in eo, qui utile dominium habet, hunc enim directum
acquirere ex alia causa posse statuunt nonnulli, ut videre est apud
Dn. Goth. in not. marg. ad d. §. 4. l. nostra. 3. in fin. Sed nec hanc restri-
ctionem alicujus ponderis esse patet ex eo, quòd axioma nostrum
de dominio propriè dicto, id est, de jure, quo res aliqua corporalis
nostra est, conceptum sit, proindeq; ad acquisitionem emphytheu-
seos, usufructus, cæterorumque jurium, à dominio separatorum
& diversorum, quæ apud Doctores dominij utilis nomine veniunt,
non sit extendendum.

7. Sed axiomatico nostro multa à multis opponuntur. I. qui-
dem l. 3. ff. de Usurp. & Usucap. ubi usucapio dicitur esse *adjectio*, sive
ut Ulpian. tit. 19. §. 8. & cum eo Cujac. in not. ibid. pag. 152. lit. C. &
in tit. de Usurp. & Usucap. ad d. l. 3. p. 260. legit *ademptio* dominii: Si
enim usucapione adipiscimur dominium, & ex pluribus causis
usucapimus (procedit enim usucapio per possessionem, quæ plu-
res causas admittit,) sequetur quòd etiam ex pluribus causis domi-
nium

num acquiramus. Huic dubio satis facimus non quidem modo Accursiano, qui consequentiam hujus syllogismi declinaturus, negat usucapionem esse dominij adeptionem, sed potius adeptionis causam, nam si esset adeptio, fore ut dominium pluribus ex causis acquiratur, quia nonnunquam pluribus ex causis usucapimus; sed modo respondendi Cujacio usurpato, qui *d. comment. ad l. 3.* breviter & nervosè ita scribit. *Ab eo nos ita explicabimus, si constituamus unam tantum esse, & proximam, usucapionis causam, possessionem. Ejus possessionis fieri posse ut sit multiplex titulus, ad titulum possessionis esse causam, possessionem usucapionis. Possessionis plures causas esse posse. usucapionis non nisi unam esse causam, dominij non nisi unum titulum.* Hæc Doctor noster Cujacius. Quem ante nos etiam adhibuerunt Ioh. Borcholt. *d. disp. 2. §. 16. arg. 1.* & ante Cujac. quamvis obscurius, Franciscus Duarenus *in d. comm. pag. 639. col. 1.*

II. *L. Fundo legato. 4. ff. ad l. Falcid.* in qua lege fundus quidam mihi sub conditione legatur, quod legatum heres existente conditione mihi debet. Ille ipse autem heres, à quo legatum mihi relictum, pendente conditione testamento heredem me instituit, & decessit; ego hereditatis aditione, ut omnium aliarum rerum hereditariarum, ita & ejusdem rei legata dominus effectus sum; postea legati conditio extitit, eadem res mihi acquiritur ex causa legati, acquirit enim legatarius, agnoscens legatum, dominium rei legatae existente conditione, quod innuit Ictus Papinianus *ibid.* in verbis: *fundus meus esse intelligitur jure legati*, atque ita occurrit exemplum in quo ex duabus causis mihi acquiratur dominium. Sed proba est responsio Duaren. *d. loc. pag. 640. col. 2.* ita scribentis: *in d. l. Fundo.* non dicitur ex utraque causa rem legatam acquiri legatario, jure legati & jure hereditario: Sed Ictus ait: *meus esse fundus intelligitur*, non dicit quòd jure hereditario & jure legati fundus meus esse intelligatur. Ego quidem dominus fui rei legatae ante conditionis eventum: sed conditione eveniente mutata est causa dominij, ego hinc duarum personarum vicem sustineo, & heredis & legatarij, pendente conditione sum dominus ex causa hereditaria, existente verò conditione sum dominus ex causa legati, sic videtis has causas non concurrere sed se subsequi: ubi *in seq.* & rationem reddit, cur fundus iste potius jure legati meus esse intelligatur: cui etiam subscribit Borcholten *d. loc. §. 16. arg. 2.*

III. *Pr. Inst. de Usucap. & long. temp. prescript.* ubi inter requisita usucapionis numeratur non solum emptio, donatio, vel alia justa causa: sed etiam bona fides. Has causas esse diversas, & ta-

D

men

hinc causas videtur me in intentione comprehendisse; deinde vero
 ratio non differentia subiecti, quam in hac ipsa regula collocat,
 quod quidem amplius quam semel res mea esse non possit, sapientius
 autem debet possit: nec est, qui in rem agit, contendit se dominum
 esse, & quia in intentione sua generali omnes causas compre-
 hendere debet, tamen in persecutione litis docere debet ex certa aliqua
 causa sibi acquisitum dominium, quod non nisi ex una semel sibi
 obvenisse dicere potest: Qui vero in personam agit, docet sibi debe-
 ri, quod ex pluribus causis fieri potest. Quae ipsa ratio, quamvis ali-
 quo modo sordere videatur *Dn. Goth. in not. marg. ad. d. l. 14. §. 2.*
dicentibus, ista verba aut nihil aut parum ad superiora facere, videmus
tamen eiusdem validitatem a Compositoribus juris vel eo ipso a-
gnitam, quod eam etiam transtulerint in tit. de reg. iur. & quidem
loc. in sup. d. l. 159. quae eundem auctorem eandemque inscriptione
est; nullam cum hac nostra agnoscat, utraque enim ex Pauli
in lib. 70. ad edictum desumpta, proindeque una
cum altera conjungenda est.

Et tantum de hisce.

Politissimo Dn. Respondenti.

WELANDI partas horum ne desere laudes,
 Qui bona fecerunt, me duce, verba prius,
 Quin age tu, quod agis, docta certare palæstra,

Justitiaeque Tibi conciliare decus.

Quique recognoscis quæ sit possessio causis,

Et nodos inter pulpita clara secas,

Hoc statuas, animum dominus quæ possidet intrâ,

Nullis præstigiis posse perire fori.

Boniominis ergo

Præses.

II.

SI quicquid est, (cùm tamen nil sit in mundo,
 Quod lege non hâc ventitet.)
 Vel possidet, vel possiderur; Congruè
 Ergò tuos, cum disputas
 Possessionis formulas, sensus regis,
 Quò in te sit unum dicere,
 Reverà Amici innumerimè captitant,
 Et rursus illos captitat
 Doctrina, quâ Possessiones explico,
 Et inter hos quam plurimùm

Ioh. Majorem

III.

Iam se cum variis attollit ad æthera plantis
 Wielandi, ingenii lux genuina tui,
 Iam tua, quam meruit docilis solertia, famæ
 Gloria, cum vernis floret oletque rosis.
 Iam cum fertilibus, qui spe solantur agrestes,
 Agris & Patriæ, spemque Parentis alis.
 Sic caput evolvis tenebris, sic nescia virtus
 Serpere humo veluti Mulciber alta petit.
 Iupiter hæcce minas virtutis & augeat æstum,
 Ut quod nunc onus est, post tibi fiat honos.
 Sic erit ut quæ nunc committis semina sulcis,
 Tandem multiplici fœnore reddat ager,

ita vovet

Ioh. Philippus Dieffenbach LL. Stud.

IV.

Que ne vous doibt Wieland, ô neuf Soeurs divines,
 De l'auoir enseignè' dez Sa fleur enfantine,
 Sur le mont de Parnass': mais plus vous debuent ell'
 D'illustrer leur renom, & le rendre immortel.
 Beaucoup plus vous debuons, pour ces vos rares discours,
 Que vous rendez publics, comme serains & clairs jours
 Nous descouraut de loing les grands escueils de droits,
 Gloir' Eternell' aurez, loyer de tels eppoits.

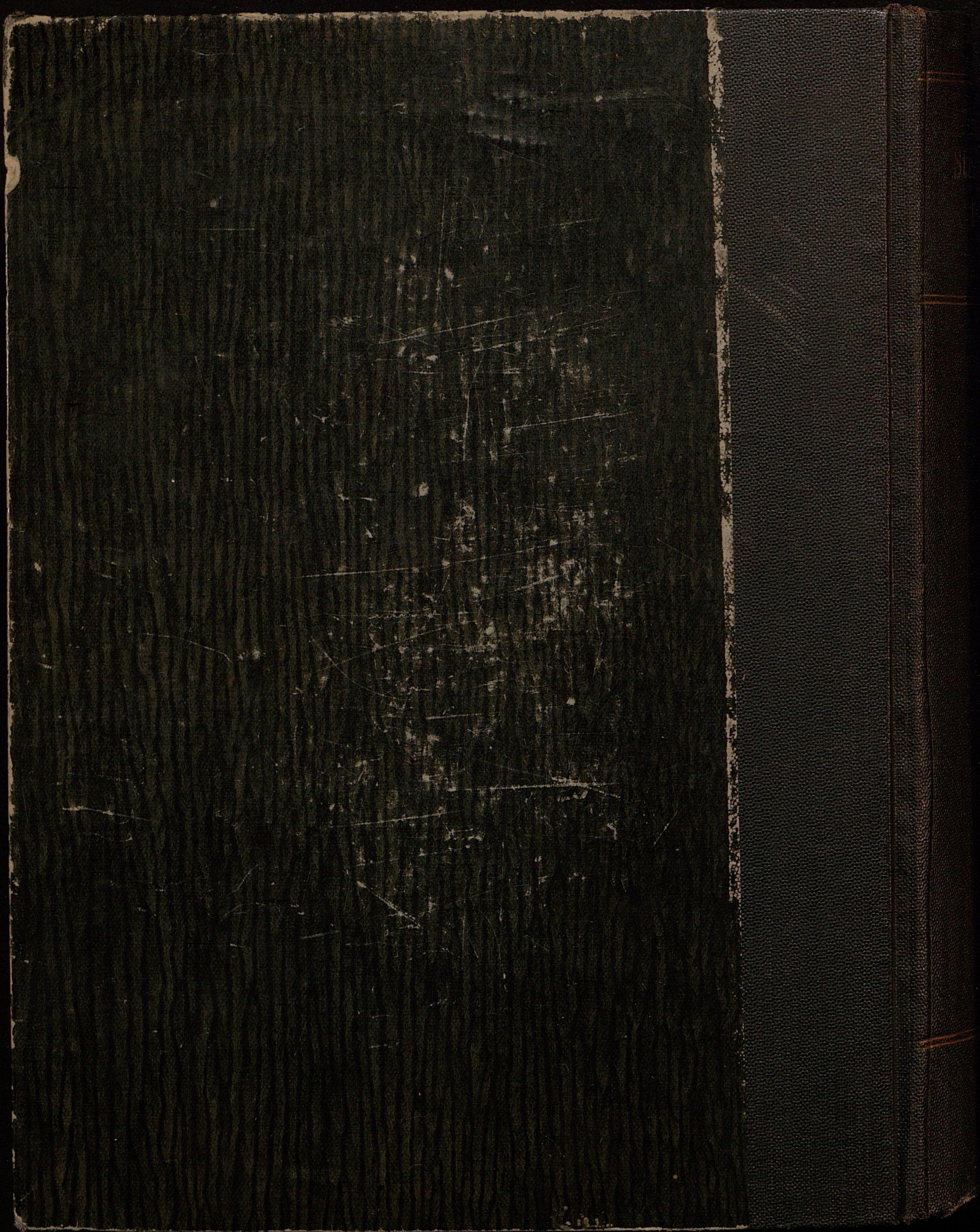
Hæc qualiacunq̃ue Amicissimo suo amicis-
 simâ vola deproperabat

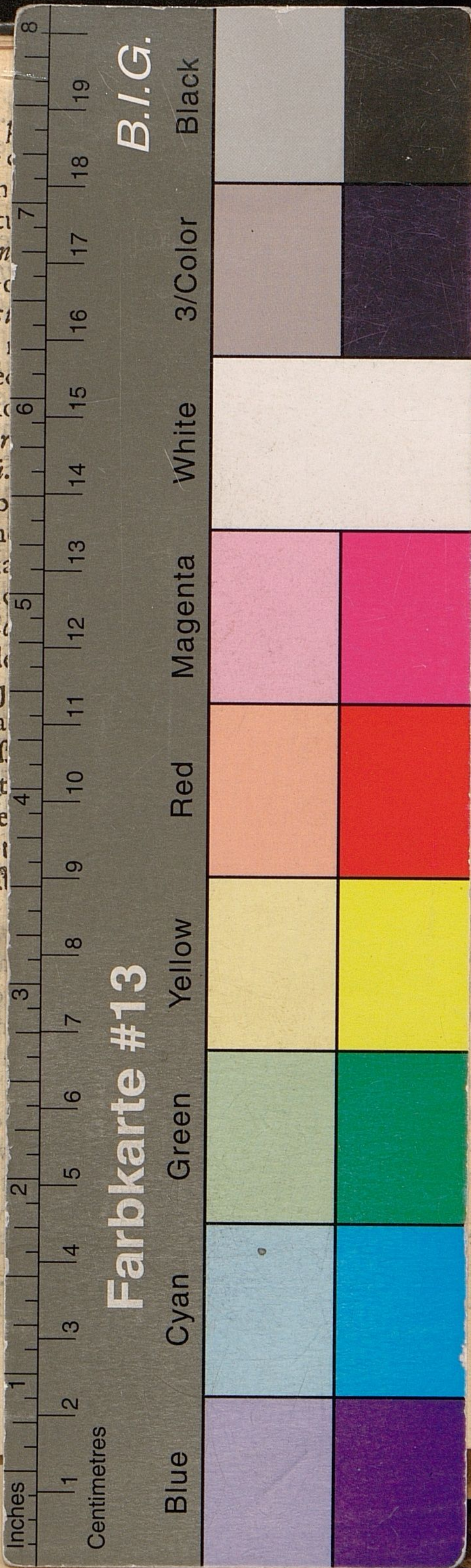
Leonhard Theuenot Montbelig. LL. Sr

X 2615889

VD 17

COMMENTATIONIS
*Ad locum Furis famosissimum vexatissi-
mumq; in L. Possideri. 3. §. Ex contrario. s. ff. de acquir.
vel amittend. possess.*

1643, 2.

PARTIS POSTE- RIORIS

MEMBRUM QUARTVM,
DEO OPTIMO MAXIMO AUSPICE
IN CELEBERRIMA REIPUBLICAE ARGEN-
TORATENSIS VNIVERSITATE publici
& solennis exercitij gratiã propositum

A
GREGORIO BICCIO, BUDISSINO,
U. J. Doctore, ac Pandectarum Professore
ordinario,

RESPONDENTE
JOHANNE-HEINRICO WIELAND
RICHOVILLANO.

Die Mensis Maij hor. à 7. promèrid.
in Auditorio Novo.

ARGENTORATI,
Typis JOHANNIS ANDREÆ
M. DC. XLIII.

